



Förslag från förbundsstyrelserna: Tillsätta en utredning gällande en ny gemensam organisationsform för IOGT- NTO-rörelsen

Tillsammans blir vi starkare

IOGT-NTO-rörelsen består idag av fyra förbund som är del av samma rörelse. Förbunden bygger på samma grundsatser och är förenade i den gemensamma visionen om ett nyktrare samhälle. De senaste åren har samtal om ett utökat samarbete mellan de fyra förbunden fått ökat fokus. Uppdelningen av IOGT-NTO-rörelsen i fyra förbund är över 50 år gammal. Nu vill vi utforska en ny gemensam organisationsform.

Målet är att hitta en ändamålsenlig organisering som bättre kan möta de utmaningar som vår nykterhetsrörelse ställs inför, och som dessutom kan stärka rörelsens position. Vi måste förhålla oss till att omvärlden förändras. Genom att agera nu har vi större möjlighet att styra vår framtid. Tillsammans har vi ca 35 000 medlemmar som alla arbetar för samma sak. Detta ger oss en styrka som vi ska utnyttja.

Processen fram till idag

Under 2023 har de fyra förbunden gemensamt drivit ett projekt kallat “Fas 1 - Inriktningen”. Vi har inventerat utmaningar och möjligheter i våra fyra organisationer. Vi har även samlat in behov, förslag och idéer från våra

medlemmar, dels i öppna forum där alla varit välkomna att lämna synpunkter, dels från förtroendevalda som representerar medlemmarna i olika verksamheter.

Detta utgör tillsammans viktiga underlag om vad som behöver utredas i nästa steg för att kunna föreslå en ny organisationsform för vår rörelse. Projektet är ett resultat av dialoger i riksstyrelsen och varje förbundsstyrelse har själv fattat beslut om att delta i processen.

Kort kan det redan här finnas skäl att konstatera att det under arbetets gång inte framkommit några juridiska, ekonomiska eller andra hinder för att fortsätta arbetet med att hitta en ny organisationsform för de fyra förbunden. Denna nya organisationsform kan bestå av en eller flera juridiska personer.

Medlemmar och förtroendevaldas inspel

Vi har genomfört gemensamma dialogmöten i rörelsen. Det har också varit möjligt att, med hjälp av framtaget material, genomföra egna dialogmöten i den konstellation som medlemmarna och organisationen önskat. Detta har genomförts i syfte att bjuda in medlemmarna att vara delaktiga i processen.

Vi har också gjort två enkäter. Den första enkäten spreds till alla medlemmar via förbundens webbplatser och den andra enkäten gick ut till ett urval motsvarande 10% av medlemmarna i respektive förbund. Detta för att få ett representativt urval av medlemmar och därmed synpunkter. Enkäterna har kompletterats med en serie djupintervjuer för att på djupet belysa olika kvalitativa frågeställningar

Se bilaga 2a, 2b och 2c för en mer detaljerad beskrivning av resultaten.

Genomförda och föreslagna utredningar

Projektet har gjort en genomgång av avtal, överenskommelser och andra liknande bindande dokument i de fyra förbunden. Målet med denna del av arbetet har varit att få en överblick över olika typer av åtaganden som kan vara av betydelse i det fortsatta arbetet. Särskilt viktigt har varit att identifiera sådana åtaganden som kan ha en direkt bindande funktion (t.ex. vissa typer av stiftelseförordnanden eller längre avtal) och som därför kan påverka arbetet med att hitta en ny organisationsform.

De underlag som granskats kan övergripande sammanfattas i följande kategorier:

- Dokument som kan ändras av kongress eller förbundsmöte (t.ex. stadgar)
- Dokument som kan ändras av förbundets styrelse (t.ex. styrdokument)
- Dokument som kan ändra av ansvarig chef / högste tjänsteperson (t.ex. personalhandbok)
- Avtal som löper längre än ett år har vi inte funnit andra än hyresavtal och eftersom dessa hyresavtal är tecknade internt mellan förbunden föreligger inga egentliga hinder att avsluta dem i förtid
- Ett antal avtal som gäller olika typer av rättigheter (bl.a. avtal med STIM) har noterats, dock löper dessa med korta ömsesidiga uppsägningstider
- De stiftelseförordnanden vi tagit del av synes inte särskilt hårt avgränsade
- Ägande av fastigheter

Vi noterar att ett antal interna (mellan förbunden) och externa avtal kommer att behövas skrivas om (t.ex. olika GDPR-relaterade avtal). Det finns också fall där flera förbund är medlemmar i samma samarbetsorganisationer.

Arbetet har hittills inte funnit några, med undantag av ett, åtaganden som skulle kunna påverka det fortsatta arbetet i någon mer betydande omfattning. Detta handlar om de avtal (certifikat och licenser) och krav på verksamhetens IT-stöd som är kopplade till verksamheten inom Miljonlotteriet. Ej heller detta bedöms i dagsläget utgöra något direkt hinder men kommer att kräva en noggrannare analys.

Se bilaga 3 för en mer detaljerad beskrivning av resultaten.

En fortsatt utredning

Uppdrag

Utredningens uppdrag ska vara att undersöka hur en effektiv och ändamålsenlig organisationsform skulle kunna se ut och utforska olika idéer och förslag kring en sådan ny organisationsform. Utredningen ska även, till kommande extra kongresser/förbundsmöte, presentera ett förslag på en ny organisationsform och en plan för införande av denna nya organisationsform.

Viktigt att poängtera är att en ny organisationsform skulle kunna bestå av en, två eller möjligen flera juridiska personer.

Genomförande

Utredningen genomförs i ett gemensamt projekt (på samma sätt som projektet Fas 1 - Inriktningen). Inom ramen för utredningen kommer dialoger med medlemmar, förtroendevalda och anställda att genomföras. Arbetet sker i nära dialog med samtliga förbundsstyrelser. Arbetet ska präglas av nyfikenhet och utforskande samtal kring hur vi organiserar oss så effektivt och ändamålsenligt som möjligt för en nyktrare värld.

Övergripande direktiv

Förbundsstyrelserna föreslår baserat på lärdomarna och analysen från arbetet i projektet "Fas 1 - Inriktningen" att utredningen får följande övergripande direktiv:

- Skapa förutsättningar för en stark organisationsform som möjliggör mer verksamhet
- Skapa förutsättningar för en organisationsform som ger rörelsen mer genomslag i samhället
- Skapa förutsättningar för hållbara och lustfyllda möjligheter för ideella engagemang i rörelsen
- Skapa förutsättningar för barns och ungas demokratiska inflytande och ungas möjlighet att vara med och leda organisationen

När vi skapar en ny organisationsform kommer vi särskilt att beakta de ekonomiska och juridiska aspekterna:

- En ny organisationsform ska vila på en stabil och långsiktig finansiering
- En ny organisationsform ska göra det möjligt för rörelsens olika verksamhet att ingå i relevanta samverkans- och paraplyorganisationer (t.ex. scouternas möjlighet att fortsätta bedriva scouting och verka inom Scouterna och ungas möjligheter att verka inom ramen för LSU)
- En ny organisationsform ska i möjligaste mån inte minska IOGT-NTO-rörelsens inflytande i andra organisationer där någon eller några av förbunden är huvudman, medlem eller på annat sätt förmånstagare (t.ex. Stiftelsen Ansvar för Framtiden, CAN, NBV m.m.)

- En ny organisationsform ska beakta och ta tillvara på de juridiska åtaganden och möjligheter som finns inom dagens organisationer (t.ex. licens för lotteriverksamhet)
- En ny organisationsform ska ha möjlighet att söka verksamhets- och projektstöd för specifika målgrupper inom rörelsen (exempelvis barn och unga)

Varför väljer Junis att utforska en ny gemensam nykterhetsorganisation?

På varje kongress och i många andra Junissammanhang diskuteras samarbetet med övriga IOGT-NTO-rörelsen. Många ledare vill se mer samarbete, och en del är frustrerande över bristerna i samarbete och samordning mellan oss fyra organisationer.

Från Junis ser vi stora möjligheter med en ny organisationsform. Vi tror att förutsättningarna för samarbete kan öka. Samarbete kring exempelvis verksamhet, rekrytering, ledarutveckling, utbildning och styrelseansvar.

Junis befinner sig på många sätt mitt i IOGT-NTO-rörelsen. När medlemmarna blir för gamla för Junis, då önskar vi att de går vidare till UNF eller NSF. Alla våra ledare är medlemmar i UNF, NSF eller IOGT-NTO, det är ett absolut krav vi ställer. Och just detta kan vara en pedagogisk utmaning. När vi rekryterar nya ledare börjar vi förstås med att förklara vad Junis är. När de förstått det och är redo att engagera sig – då går vi vidare till nästa steg, att förklara varför de ska bli medlemmar i en annan organisation.

För en del av ledarna är engagemanget i Junis det som gör att de över huvud taget är medlemmar i rörelsen, medan andra har sitt huvudsakliga engagemang i ungdoms- eller vuxenverksamhet och bara gör enstaka insatser hos Junis. Vårt mål är förstås att många ska vilja göra insatser för barn. Samtidigt önskar vi att medlemskapet i den andra organisationen ska ge våra ledare ett mervärde. Då tror vi att de blir nöjdare och stannar längre, vi tror också att de kan bli bättre ledare med en djupare förankring i rörelsen. Det kan handla om att man kan delta i utbildningar och verksamhet, att man kan engagera sig på andra sätt än det som Junis erbjuder, att man kan hitta ytterligare ett sammanhang där man stärks i sin nykterhet och i sitt medlemskap, att man känner gemenskap och har kul.

Under många år har vi i Junis pratat om att familjeverksamhet är en möjlighet att möta nya grupper av medlemmar. Föräldrar som vill engagera sig tillsammans med sina barn för att de har så lite tid och vill skapa gemensamma upplevelser tillsammans med sina barn, föräldrar som inte riktigt förstår poängen med det svenska föreningslivets envisa åldersuppdelning, barn och föräldrar som känner sig tryggare och tycker att det är roligare om de får komma tillsammans till en härlig verksamhet. Vi tror att vi i utforskandet av en ny organisation kan hitta nya spännande former för familjeverksamhet inom rörelsen.

I Junis barnplattform slår vi fast "Att gå med i Junis som barn ska vara som att ge sig ut på en resa – från den första aktiviteten till att utvecklas med Junis och vilja stå för våra grundsatser. Helst fortsätter resan med att barnet även efter Junis-tiden engagerar sig för en bättre värld." Vi tror att IOGT-NTO-rörelsen gemensamt behöver bli bättre på att ge barn möjlighet både att utmanas och att känna sig hemma i ungdoms- och så småningom vuxenverksamhet.

Junis upplever att det idag finns olika slags glapp inom IOGT-NTO-rörelsen. Det finns geografiska områden där ingen av de fyra organisationerna finns, trots att vi på just den platsen borde vara starka, för det är där vi behövs som allra mest. Det finns generellt åldersgrupper där vi har alldeles för få medlemmar. På vissa orter och i vissa stadsdelar saknas någon av våra organisationer eller vi saknar verksamhet för en viss åldersgrupp. Det leder till att vi inte fullt ut tar tillvara det arbete som rörelsen redan gör där. Till exempel kan det handla om att det på orten inte finns någon verksamhet för barn i mellanstadieålder, och det gör att vi tappar medlemmar innan de skulle ha möjlighet att gå med i UNF. Ett gemensamt ansvar för att täppa till glappen skulle gynna oss alla.

När rörelsen bedriver ett socialt arbete eller ett påverkansarbete, då borde det oftare kunna ske oavsett vilken ålder organisationen fokuserar på. Varför är alkoholmonopolet viktigt? Varför ska vi se till att det är svårt att börja använda narkotika, och lätt att sluta? Varför behöver alkoholnormen utmanas? Vem kan behöva stöd på grund av någon annans beroende? Vit jul är nog det starkaste "varumärket" IOGT-NTO-rörelsen har, med hög kännedom och positiv koppling. Kampanjen engagerar också många utanför vår egen medlemskår. Hur har vi lyckats med det? Jo, delvis för att vi har kraftsamlat, hela rörelsen tillsammans. Det är ett gott exempel på vad vi kan åstadkomma när vi samarbetar.

När de ekonomiska intäkterna blir mer osäkra, och ideella krafter åter måste bära en större del av IOGT-NTO-rörelsen, då behöver vi använda våra gemensamma resurser på allra bästa sätt. Det gäller inte enbart ekonomiska resurser, utan även fastigheter, medarbetare, kompetens och ideell tid och kraft. Vi tror att vi i utforskandet av en ny organisation kan hitta många samordningsvinster.

I en värld och en tid då våra grundläggande värderingar demokrati, solidaritet och nykterhet känns allt viktigare att försvara, behöver vi samla våra krafter för att hjälpas åt att vrida samhället rätt. Barn, ungdomar och vuxna kan stärka varandra i kampen för en bättre värld. När vi blir starkare och använder alla våra resurser på bästa sätt, då kan vi i ännu högre grad uppnå våra långsiktiga mål. Därför vill Junis utforska möjligheterna med en ny gemensam nykterhetsorganisation.

Avslutning och förslag

Förbundsstyrelserna i NSF, Junis, UNF och IOGT-NTO föreslår, med ovan avgivna beskrivning och motivering inklusive bifogade underlag, att vi tar nästa steg på resan att skapa en starkare nykterhetsrörelse.

Förbundsstyrelsen föreslår kongressen besluta

att under 2023-2024 utreda en ny gemensam organisationsform i enlighet med direktiven ovan samt ge förbundsstyrelsen i uppdrag att besluta om och kalla till extra kongress under 2024 för att fatta beslut om ny organisationsform.

Organisationsutskottets yttrande över förbundsstyrelsens förslag nr 2 om att tillsätta en utredning gällande en ny gemensam organisationsform för IOGT-NTO-rörelsen.

Inledning

Utskottet har tittat på förslaget om att utreda en ny gemensam organisation. Vi förstår förbundsstyrelsernas utgångspunkter att IOGT-NTO-rörelsen har stora utmaningar både organisatoriskt och ekonomiskt och att organisationerna sannolikt skulle, genom ett samgående, kunna stärkas. Vi ser dock att detta måste göras varsamt och med omtanke om Junis speciella förutsättningar som barnorganisation.

Några centrala medskick till det fortsatta arbetet

Visionen

Vi tror det är viktigt att enas om en gemensam vision för den nya organisationen. Det är utifrån visionen som en gemensam organisation kan byggas. Vi ser att en viktig utgångspunkt måste vara det lokala arbetet i föreningen/barnverksamheten med barnen i centrum. Vi ser också att nykterhet, demokrati och solidaritet är ledord för den nya organisationen.

Värna om den lokala verksamheten

Vi tror att detta bör ske i flera steg och att vi inte skall störa det lokala arbetet. Låt varje ort finna vägar för samordning mellan föreningar och struktur av verksamheten. Risk finns annars att verksamhet kommer att stanna av eftersom det blir osäkert vad det nya kommer att bli och/eller att mycket tid kommer att läggas på organisatoriska frågor. Även om vi bildar en ny gemensam organisation, kan dagens lokala föreningar fortsätta fungera självständigt om så önskas.

Barnkonsekvensanalys/riskanalys

När utredningen hamnar i mer konkreta förslag bör en riskanalys genomföras med ett tydligt barnperspektiv, men också barnverksamhetsperspektiv. Det är viktigt att ledarnas roll bland annat i demokratisynvinkel beaktas.

Nationella, regionala och kommunala bidrag

Det är också viktigt att göra en analys av de ekonomiska konsekvenserna på framför allt regional och om möjligt kommunal nivå. Hur ser bidragsregler ut för barn och ungdomsorganisationer som inte är en egen självständig organisation? I vissa regioner/kommuner delas olika föreningar in i olika klasser (politisk förening/ intresseförening/social förening/ungdomsförening) och får då olika slags bidrag och projektstöd. Givetvis kan bidragsreglerna inte vara avgörande för den nya organisationen, men vår förhoppning är att det går att hitta former där vi både kan jobba tillsammans och ändå få bidrag riktade direkt till barn och ungdomsorganisationer.

Medskick till den fortsatta processen*Inkludering och dialog*

Vi tror medlemmarna måste känna sig inkluderade i det fortsatta arbetet och därför föreslår vi dialogmöten under senhösten 2023 och våren 2024. Förankring av arbetet och att medlemmar skall få möjlighet att framföra åsikter och tankar är en förutsättning för att arbetet skall lyckas. Det är också viktigt ur en demokratisynpunkt i vår folkrörelse. Vi rekommenderar att planering påbörjas innan NSF:s förbundsmöte och planeringen anpassas till om det är två, tre eller fyra förbund som skall medverka. Vi tror det är viktigt med både fysiska och digitala möten och olika former där flera förbund diskuterar tillsammans eller bara ett förbund samlas. Det bör också gå att lämna individuella synpunkter.

Extrakongressen 2024

Extrakongressen bör ske samma hösthelg 2024 för alla förbunden. Den bör ske fysiskt så att man kan ha snabba dialoger mellan de olika förbunden om ändringsförslag behöver behandlas.

Titta på andra organisationssammanslagningar

Vi rekommenderar att man i det fortsatta arbetet inhämtar erfarenheter från andra organisationer/samfund som gjort liknande sammanslagningar.

Organisationsutskottet föreslår kongressen besluta

att bifalla förbundsstyrelsens förslag angående utredning gällande ny gemensam organisationsform.